

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นการปฏิรูปทั้งระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทุก ๆ ส่วนของสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระบบการศึกษาได้สร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน เป็นไปด้วยความยั่งยืน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงาน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติ และถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาโดยที่มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง งานบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นงานบริหารหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนส่วนงานบริหารด้านอื่น เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ และภารกิจที่จะต้องกำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ และแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนางาน ตลอดจนให้ความร่วมมือกับบุคลากรในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบไปด้วย (กฎกระทรวง พ.ศ. 2550)

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ตามที่สำนักทดสอบทางการศึกษาดำเนินโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียนปีการศึกษา 2551 โดยจัดสอบนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนทั่วประเทศ ในกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จำนวน 31,839 โรงเรียน นักเรียน 792,376 คน ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สุ่มสอบนักเรียนร้อยละ 25 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และทักษะการคิด จำนวน 7,401 โรงเรียน นักเรียน 197,910 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่าค่าเฉลี่ยร้อยละของผลสัมฤทธิ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระภาษาไทย มีนักเรียนต้องปรับปรุงร้อยละ 17.46 ระดับพอใช้ 67.36 และระดับดี 15.18 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์มีนักเรียนต้องปรับปรุงร้อยละ 40.09 ระดับพอใช้ 46.62 และระดับดี 13.3 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์มีนักเรียนต้องปรับปรุงร้อยละ 47.73 ระดับพอใช้ 40.57 และระดับดี 11.70 ผลการประเมินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านทักษะการคิด มีนักเรียนต้องปรับปรุงร้อยละ 39.02 ระดับพอใช้ 59.45 และระดับดี 1.52 ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีนักเรียนต้องปรับปรุงร้อยละ 43.29 ระดับพอใช้ 55.28 และระดับดี 1.42

จากผลการประเมินโดยภาพรวมข้างต้นพบว่าผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในสถานศึกษาต้องให้ความสนใจใส่ใจ และมีการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อต้องการทราบแนวทางการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ปัญหาและอุปสรรค อันจะได้นำเสนอต่อเขตพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานของให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าเรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีความสำคัญและมีประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
2. ทำให้ได้นำผลของการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ประกอบด้วย

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
3. การแนะแนว

4. การสอนซ่อมเสริม
5. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
6. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
7. การนิเทศการศึกษา
8. การประกันคุณภาพการศึกษา

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 137 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหาร จำนวน 137 คน และครูจำนวน 1431 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,568 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 101 คน และครู จำนวน 303 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 404 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.2 ครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน ดังนี้

3.2.1 หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

3.2.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

3.2.3 การแนะแนว

3.2.4 การสอนซ่อมเสริม

3.2.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3.2.6 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.2.7 การนิเทศการศึกษา

3.2.8 การประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการการบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตร การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ตามขอบข่ายภารกิจการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน ดังนี้

หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมทางวิชาการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ แต่ละประเภท ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและให้เป็นที่ไปตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับสถานศึกษาและสภาพท้องถิ่น การจัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่ครอบคลุมกลุ่มสาระวิชา การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ ฝึกการค้นคว้าด้วยตนเองและได้ลงมือปฏิบัติจริง การจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ และการจัดกระบวนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติที่มุ่งพัฒนา หรือแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาจัดทำวิจัยอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการวิจัยมาศึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเรียนและนำผลที่ค้นพบมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และทุนในการจัดทำ การวิจัย มีการเผยแพร่และนำผลการวิจัย มาใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

การแนะแนว หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาต้องดำเนินการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการวางแผนจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการโดยเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอนและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง การร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นในการแนะนำส่งเสริม การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการดำเนินการติดตามประเมินผล

การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ควบคู่กับการเรียนการสอนตามปกติในสถานศึกษา โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านการเรียนและเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องให้กับผู้เรียน ตลอดจนมีการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการสอนซ่อมเสริมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การจัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยจัดอยู่ในโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน มีการสนับสนุนทุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และมีการกำกับติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการพัฒนาปรับปรุงและแก้ไข

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีระบบโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพความสนใจและความถนัดของผู้เรียน มีการส่งเสริมการนำบุคลากรในท้องถิ่นหรือวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ และมีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา

การนิเทศการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาซึ่งบุคลากรในสถานศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการให้คำแนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนและการจัดทำเอกสารทางวิชาการ มีคณะกรรมการในสถานศึกษาดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีการดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการประเมินผลและแจ้งผลการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาปรับปรุงให้มีคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดระบบโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพ ร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นพัฒนางานตามแผน ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ครู หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในการดูแลบริหารจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ได้แก่ โรงเรียนในเขตอำเภอวังทอง โรงเรียนในเขตอำเภอบางกระทุ่ม และโรงเรียนในเขตอำเภอเนินมะปราง

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความคิดเห็นต่อสภาพงานวิชาการของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 แตกต่างกัน